

Švedijos Karalystės ambasadorės J.E. Malin Karre kalba Seimo posėdyje „Europos parlamentarai vienijasi, kad įveiktų smurtą prieš moteris šeimoje“

2006 m. lapkričio 24 d. pranešimas V. 8

NENUMATYTAS POSĒDIS: „Europos parlamentarai vienijasi, kad įveiktų smurtą prieš moteris šeimoje“.

Švedijos Karalystės ambasadorės J.E. Malin Karre kalba (iš stenogramos)

„Pone Seimo Pirmininke, kolegos diplomatai ir garbingi svečiai! Ačiū, kad pasikvietėte, man didžiule garbė ir labai malonu. ... Europos parlamentarais poreikis kovoti su smurtu prieš moteris šeimoje iš tikrujų yra labai svarbi ir sudėtinga... Jums leidus aš pakalbēsiu ir apie smurtą prieš vaikus, nes šios temos yra labai susijusios, bent jau pagal Švedijos patirtį. Tas ryšis yra įrodytas tuo, kad labai daug vyrių smurtautojų, su kurias vaikystėje buvo žiauriai elgiamasi. Norėčiau pradeti sakydama, kad šioje srityje valdžia turi įtakotį nuomonę, bet nesiremti visuomenės nuomone. Švedijoje šia tema diskutuojama jau daugiau nei 50 metų ir, aišku, smurto lygis sumažėjo. Tikiuosi, kad mūsų patirtis bus ir jums naudinga.“

1979 m. Švedijoje buvo pirmą kartą uždraustos kūno bausmės taikomos vaikams. Pacituosiu iš įstatymo: „Vaikus privalu prižiūrėti, saugoti ir tinkamai auklėti. Su jais reikia elgtis su pagarba, kalbant apie jų asmenybę ir individualybę. Jiems negalima taikyti kūno bausmių ir žeminančią elgtis“. Šis įstatymas buvo priimtas po to, kai 1958 m. kūno bausmės buvo uždraustos mokykloje. Tarp 1958-1979 m. buvo labai daug kalbama šiomis temomis. Tuo metu daugiau nei pusę švedų šeimų tévai manė, kad kūno bausmės yra priimtinės dalykas. Po ilgų diskusijų 1979 m. kūno bausmės buvo uždraustos. Po 27 metų daugiau nei 90% švedų mano, kad kūno bausmės yra nepriimtinios. Tai rodo, kaip pasikeitė visuomenės nuomonė po to, kai buvo priimtas tokis įstatymas. Aišku, tai yra drėsus parlamentarų poelgio dėka. Šiuo metu 15 valstybių pasaulyje, iš kurių 8 Europos Sajungos šalys uždraudė kūno bausmes. Pagrindinis argumentas, kodėl tokis įstatymas yra priimamas, tai reiškia, kad išvengiamai tévų nusikalstumų. 1989 metų pagal Vaikų teisių konvenciją vaikai taip pat turi savo teisių, bet didžiausia poveikį įstatymas padarė požiūriams. Šiuo metu nuo 4% iki 7% švedų vaikų patiria mušimą arba seksualinę prievertą vaikystėje, tačiau tokis didelis smurto lygis rodo, kad visuomenė nebepriima daugiau smurto. Vadinasi, kad pasitaiko dažniau atvejų, kai apie tai pranešama.

Dabar norėčiau pakalbėti apie smurtą prieš moterį šeimoje. Švedijoje maždaug pusę užregistruotų smurto prieš moteris atvejų įvyko šeimoje. Jungtinių Tautų duomenimis, 7% visų moterų pasaulyje kasmet mirtinai sumuša jų dabartiniai ar buvę partneriai. Statistika ir

šalies viduje, ir tarptautiniu mastu rodo, kad vis dėlto pati nesaugiausia vieta daugeliui moterų yra namai. Švedijoje, kaip ir kitose keliose šalyse, yra specialūs teisės aktai, kurie draudžia smurtą prieš moteris šeimoje. Pavyzdžiu, 1998 metais Švedija priėmė įstatymą, kuris taip ir vadinasi „Nusikaltimai prieš moters ramybę“. Beje, šaknys yra labai seniai. Dar 13 amžiuje mūsų karalius kuris labai daug demesio kreipė asmens apsaugai, paskatino tokius teisės aktus. Žinoma, dabar gyvenimas yra visiškai kitoks ir nusikaltimai prieš moters ramybę šiandien yra suvokiami kaip nuolatiniai baustiniai veiksmai prieš moteri. Kitaip galima būtų sakyti, tai pasikėsinimas į moters integralumą. Pati idėja yra nuolatiniai veiksmai ir negalima sakyti, kad kiekvienas atvejis yra jau kažkuo ypatingas. Ne, būtent sisteminumas rodo, jog nusikaltimas ir smurtas yra baustinas. Svarbu yra tai, kad į teismą dabar ī patenka bylos, kuriose yra aiškiai įrodoma, jog tokie veiksmai smurto prieš moteris pasikartojo sistemiškai. Beje, žinoma, dabar yra daug mažiau nusikaltimų atvejų negu buvo iki priimant įstatymą. Kas yra svarbu? Ogi tai, kad moterys praneša apie tai ir jos žino, jog teismuose jų bylos bus nagrinėjamos. Savaime suprantam, kad labai subtilus dalykas yra prievertavimas vyro, o tai yra esant santuokiniuose ryšiuose. Vis dėlto mūsų teismai pripažsta, kad tai yra nusikaltimas prieš moters ramybę. Reikia pasakyti, kad tik prieš savaitę 2006 m. lapkričio 15 d. mes priėmėme naują teisės akta, kuris yra susijęs su smurtu šeimoje. Tai reiškia, kad vaikai gali būti psichologinio smurto, kurį vykdo motina ar tėvas, aukomis. Tai reiškia, kad vaikai gali net priprasti prie tokio smurto. Mes iš tikrujų Švedijoje sugebėjome įstatymais išspręsti problemą, kuri vadinama smurtu šeimoje. Žinoma, ne.

Kitas vertus. Mūsų politikai parodė tą kelią, kuriuo reikia citi ir išaiškinio, kokie yra nusikaltimai šeimoje ir įvardino, juos kvalifikavo. Todėl, aš manau, nusikaltimų skaičius neabejotinai sumažėjo. Atitinkamos valstybinės institucijos, nevyriausybinės organizacijos, teismų sistema ir, žinoma, visa pilietinė visuomenė dabar yra atsakinga už tai ir stengiasi išaiškinti nusikaltėlius. Svarbu yra ne padėti tiems, kurie daro tuos nusikaltimus, o būtent suprasti ir padėti aukai. Aš dabar norėčiau pateiktį vieną iš pavyzdžių. Visoje Švedijoje galima rasti, kad yra moterų tinklai, kuriuose yra per internetą skelbiamos idėjos, kad reikia elgtis nesmurtiškai, kad jeigu pyksti ar labai susijaudinės, galima rasti kokij nors kitų būdu išreikštį savo jausmus. Reikia pasakyti, kad Stokholmo centre yra kaip tik vienas iš tokų tinklų centrų.

Dabar leiskite pabaigoje pasakyti, jog mums yra labai svarbu, kad kiekvienas asmuo, ar būtų nepilnametis, ar suaugęs, ar būtų moteris, ar būtų vaikas, ar būtų suaugęs vyras nepatirtų jokio smurto. Labai svarbu suprasti ir tai, kad tas, kuris yra fiziškai stipresnis, jokiui būdu neturi turėti teisės smurtiškai panaudoti savo jėgą prieš kitus. Politikai išdrėjo kalbėti prieš tokius dalykus ir mano šalyje pakeitė požiūrį į tokius nusikaltimus. Labai norėčiau palinkėti jums sekmingės žengiant šiuo keliu. Dėkoju.”

Seimo narės Marijos Aušrinės Pavilionienės
kaip nėeiliniame 2006 m. lapkričio 24 d. Seimo posėdyje
"Europos parlamentarai vienijasi, kad įveiktų smurtą prieš moteris šeimoje"

Gerbiamasis Seimo Prūmininke,

Gerbiami Jūsu Eksceicijos Ambasadoriai, Seimo narai, nėeilinio Seimo posėdžios dalyviai ir dalyvės.

Šiandien šiuo garbingu posėdžiu mes ne tik prisijungiamame prie Europos valstybių parlamentarų siekio įveikti smurtą prieš moterį šeimoje. Šiandien mes dalyvaujame istoriniame renginyje - dar nickada Lietuvos visuomenės, Lietuvos parlamentarizmo, Lietuvos moterų judėjimo istorijoje garbingiausia valstybės posėdžiu salė ir aukščiausia valstybės tribuna nebuvo skirta gyvybiškai svarbioms šeimai ir moterai problemoms: smurtui prieš moterį šeimoje.

Šiandien fizinis, psychologinis, lytinis, ekonominis smurtas prieš moterį šeimoje jau nėra aiškinamas kaip individuo ar šeimos privatus dalykas, o apibrėžiamas kaip baustinas nusikaltimas prieš žmogų ir žmogaus teisių pažeidimas.

Ši nėeilinė posėdi laikau Lietuvos visuomenės mąstymo lūžio momentu, naujo požiūrio į šeimą, moterį ir vyra šeimoje pradžia. Nes, Lietuvos politikams pritarus, jog smurtas šeimoje yra kasdienis užmaskuotas terorizmas prieš asmenį, dvasiškai ir fiziškai alinantį ir žalojantis kickvienu šeimos nari, stabdantis kurybingą, harmoningą visuomenės vystymąsi ir atnešantis valstybei didelę ekonomine žala, turėtų nykti visuomenės abejingumas smurtui šeimoje.

Vaizdingas ir paplitęs posakis "mano namai – mano tvirtovė" turėtų tapti lingvistinė retenybe, nes ne tik Europos, bet ir pasaulio valstybių vidaus ir užsienio politikoje smurtas prieš moterį, smurtas prieš motiną virsta visuomeninė – kulturine, socialine, ekonomine, politine problema. Todėl Europos valstybių parlamentarų vienybė kuriant šiuolaikinę nesmurtinę visuomenę, teisinis smurto šeimoje, smurto prieš moterį šeimoje įvertinimas bei asmens apsaugos nuo smurto šeimoje įstatymu kurimas yra kokybiškai naujas šiuolaikinės visuomenės žingsnis.

Europos valstybės skelbia, jog Europos bendrijoje butina puoselėti nacionalinį kulturu, tradicijų įvairovę, kartu išsaugant Europos tautų kulturas vienijančią dvasią. Tačiau iš šios kulturu įvairovės ir vienybės turėtų išnykti šeiminė prievarta ir smurtas. Nes nėra amžinų tradicijų. Yra pastovi visuomenės raida ir nauju tradicijų formavimasis. Nes tradicijas kuria ir keičia pats žmogus.

Lietuvos visuomenėje atėjo laikas šalinti iš šeimos tvirtovės autoritarizmą ir visų rušių smurtą. Atėjo laikas viešai kalbėti apie smurtą šeimoje kaip apie slaptą individuo asmenybės žudika, kaip apie nebylu priešą, naikinančią šeimą dvasiškai ir fiziškai. Atėjo laikas Lietuvos teisynus kuo greičiau papildyti įstatymais, kvalifikuojančiais šeiminį smurtą ir smurtą prieš moterį šeimoje.

Lietuvai atgavus nepriklausomybę apie smurtą šeimoje kaip moters diskriminacijos, žeminimo ir išnaudojimo reiškinį prabilo Lietuvos moterų organizacijos. Smurta prieš moterį ir vaikus šeimoje ēmė tirti įsikure universitetuose Moterų studijų centrali, Moterų informacijos, Lygių galimybių plėtros centrai, o atsiradę Moterų krizių ir globos namai pradėjo teikti tam tikrą pagalbą smurto aukoms. Tačiau pavienių mokslininkų, visuomeninių organizacijų ir centrų tyrimu bei iniciatyvų nepakanka, kad butų galima iš esmės spręsti smurto prieš moterį problema kaip visuomeninę problemą. Butinas skubus smurto šeimoje politinis vertinimas, teisinis reglamentavimas ir

konkretus atsakingu valstybės institucijų bendras darbas tam, kai butu įveiktas terorizmas šeimoje

Statistiniai duomenys apie smurtą prieš moterį šeimoje kelia nerima. Lietuvoje nustatyta, kad nuo smurto šeimoje moteris nukentėja labiau nei už šeimos ribų, kad dvi iš trijų moterų patiria fizinių, psichologinių, lytinį smurtą nuo vyro, su kuriuo gyvena, kad 57 procentai moterų nužudomos namuose. Kad 43 procentai ištekėjusių ir partnerystėje gyvenančių moterų kenčia vyro fiziniu ir lytinį smurtą. 2005 metų statistiniai duomenys rodo, kad 464 moterys tapo vyro ir partnerio smurto aukomis. O 111 moterų nukentėjo nuo savo vaiko ar jvaikio smurto.

Tačiau akivaizdu, jog ne visi smurto šeimoje atvejai yra viešinami ir registruojami teisėtvarkos institucijose, kadangi smurto aukos kenčia tyloje ir vienatvėje, gėdijasi ieškoti pagalbos už šeimos ribų, nes kenčia nuo artimo ir mylimo, ar mylėto žmogaus smurto. Smurtas prieš moterį šeimoje neturi konkretių ribų – smurtas keroja skurdžiose ir turingose šeimose, bėmoksliu ir išsilavinusiu žmonių, jaunu ir pagyvenusiu, eilinių darbininkų ir elitinių valdžios atstovų sluoksniuose. Nes smurtas šeimoje, smurtas prieš moterį yra individu kontrolės budas, siekis šalia esantį paversti bevalia, klusnia auka. Smurtas šeimoje skiepija baime, paralyžiuoja asmenybės vystymąsi, žeidžia žmogų kaip nepagydoma liga, todėl smurto šeimoje poveikis žmogui lyginamas su piktybiniais vėžio susirgimais. Smurtas šeimoje laikomas vyro problema, nes asmuo, patyręs prievartą, nelaiomas už ja atsakingas, nes nuostata, nukreipta prieš smurtą šeimoje, yra tokia: kiekvienas atsako už tai, ką daro. Nėra jokios abejonės, kad smurtas iš šeima atėjo iš smurto visuomenėje, iš visuomenės istorijoje dirbtinai suklostytos lyčių hierarchijos, kintančių ekonominių strukturu, kurios sureikšmino produkto gamybą ir kontroliavimą, t.y. produkciją ir kontrolę, ir nuvertino reprodukciją, t.y. žmonių, kaip darbo jėgos atkurimą. Kitaip tariant, vyriškoji lytis pasiskelbė kurianti ir kontroliuojanti visuomenę. O moteriškoji lytis, pavadinta antraja ir silpnaja lytimi, buvo dirbtinai pažeminta ir uždaryta namų sferoje. Nors butent moteriškoji lytis turi unikalų gebėjimą išnešioti ir gimdyti naują žmogų.

Todėl po tūkstantmečių netiesos ir dirbtinių visuomenės santykų iškreipimu, palaikomu vyru kuriamu mokslo, religijos, visuomenės teorijų ir moteriškosios lyties žeminimo praktikos, atėjo lygių galimybių amžius, visuomeninių santykų deformacijų ištaisymo, moters ir vyro lygiateisiškumo visose žmogaus gyvenimo sferose įteisinimas. Smurtas šeimoje – moters mušimas, prievartavimas, psichologinis kankinimas, moters žeminimas kontroliuojant finansinius išteklius, žeminimas skurdu yra skaudus visuomenės istorijos palikimas. Todėl Europos valstybės nauja vidaus ir užsienio lygių galimybių politika, švietimu ir mokslu, teisės ir teisėtvarkos sistemų pertvarka, socialine rūpyba ir tėsia smurto šeimoje įveikimo strategija. Šioje strategijoje svarbia vieta užima tradicinio vyro ir vyriškumo stereotipų kritika ir lyčių lygibės, lyčių darnos bei naujojo vyriškumo, tévystės, darbo ir globos reikšmių aiškinimas.

Lietuvos valstybė gali didžiuotis priimtais lygiu galimybių įstatymais bei lygiu galimybių kontrolieriaus tarnyba. Tačiau siekis įveikti smurta prieš moterį šeimoje dar lieka Lietuvos politikų ir valstybės institucijų moralinė skola piliečiams. Šis siekis kartu yra ir nauja politikų bei valstybės institucijų veiklos erdvė. Todėl Lietuvos Seimas ir Vyriausybė turėtų sutelkti jėgas ir ne vien teoriškai svarstyti smurto šeimoje problemą, bet praktiškai ir realiai, sukurus solidų finansinių pamatai, kompleksiškai stabdyti namų terorizma.